

ХАНТЫ ЯСАҢ

Основана
1 ноября 1957 года

21.10.2021
№ 20 (3584)

Ащи хәтл пида!

2021-мит ол вўш эвәлт кашаң ол васы мәнты тыдәц хәдмит рўтьщәты хәтлән Россияевн «Ащи хәтл» постәты пилүв. Хурн Сәрханл мўвн вәдты Клим Кантеров имел па нявремәл пида. И. Самсонова верум хур

«Поднавәт ими»
киника
етәс

» 5

«Хутәң хурас»
ёмәң поры
лещәтсы

» 9

Ханты ёх
кўтәлн
кәссәт

» 12

Ханты хэ Александр Новьюхов округ дума эвэлт сенатора павятсы

Ай тэхет потты тылэщ 7-мит хатлан округ дума депутатат пиресты вер юпийн олаңмит пүш айтэщсат. Дума кэща хэ пириты вэнтэ мет пирэщ депутат хэ Еремей Айпин мирхот тэс.

Олңалн округевн пиресты верят тэты тэхи кэща хэ Денис Корнеев путартас, хутыса Югра мўевн пиресупсы манас. Округ думая 38 депутат пирисы. Лыв кўтэлн 34 % йилуп ханнехэ вэл. Интам думайн вет политической партия рэпитл, щит «Единая Россия», ЛДПР, «Справедливая Россия – патриоты – за правду», КПРФ, «Российская партия пенсионеров за социальную справедливость».

Округ кэща не Наталья Комарова депутатата вўща ясаң лупас, дэлн лыв елды округ мир вэлупсы йма верты пата ат рэпитсат. Лўв лупас, хути шуши мир верат нух алумты щира мосты поступсэт лэщатты мосл:

» 2022-мит ол вўш эвэлт «Организация Объединённых Наций» тэхи ёх постум щирн шуши мир ясаңт яң ол олңитлы. Щирн мўңева мосл округевн вэлты ханты па вухаль ясаңңанн етты непека́т нух алумты щира поступсэт йилпатты.

Щи юпийн депутатат округ дума кэщая Борис Хохряков пирисат. Лўв ястас:

» Ма хэлмит пўш щиты кэщая пирисьюм. Манема эмаш, ин йилуп верат верты мосл, дэлн округ мирев вэлупсы ймашака ат йис.

Мирхотн путартсат,

А.В. Новьюхов. dumahmao.ru эвэлт вўюм хур

муйсэр комитетат ин рэпитты питлэт. Сыры думайн иса депутатат нял тэхета ортсыйт. Интам вет тэхи рэпитты питл: поступсэт тэты комитет; социальной верат лэщатты тэхи; вухат ортты тэхи; мир верат эхтын рэпитты тэхи; мўват-автат лавалты щира, экономика, оса верат тэты комитет. Депутатат путартсат, хуйтат кашаң тэхийн поступсэт лэщатты питлэт. Щалта лыв дума кэща ланкар ёх пирисат, щит Наталья Запандова па Владимир Семёнов.

Округ дума олаңмит мирхотн шуши мират ассамблея хуши нял депутат пирисы, щит Еремей Айпин, Василий Жуков, Руслан Проводников па Александр Новьюхов.

Еремей Данилович округ дума кэща ланкар хэ па шуши мират ассамблея кэщая пирисы. Лўв депутатата пэмашипа ясаң лупас:

» Шуши мир верат, нўшайт тўңматты – щит мет вулаң верев. Ар вер мўңева лылнуптаты мосл. Шуши мират округев хўваттын хўвн тэхетн вэллэт, итэх тэхета яңхты эш иса антэм. Мудты нўшайт ки вэллэт, мўң тўңматлўв. Мет ар социально-экономической, мўват-автат лавалты верат вантман тайты мосл.

Депутатата интам округ бюджет эхтын рэпитты мосл, щит тумпи тэса нэмасты, хутиса елды округ мир вэлупсы ймашака верты щира поступсэт лэщатты.

Хатл кўтуп юпийн округ дума кимит мирхот вэс. Олңалн депутатат дума эвэлт Совет Федерация хуши ханты хэ Александр Новьюхов пирисат.

Александр Вячеславович ар ол мэр «Югра лылнуптаты» тэхийн кэщая вэс, округ кэща аппарат хуши рэпитас, округ дума

6-мит созывн па шуши мират ассамблея депутата вэс, щирн лўв тэса вэллэ, хутиса мир вэлупсы лавалман рэпитты. Лўв пэмашипа ясаң депутатата лупас па ястас, муйсэр верат Москва хон вошн вантман тайты питл:

» Ма пиресты вера лэщатты пурайн уша паватсум, муйсэр нўшайт округ мир тайлэт, муйсэр верат эхтын елды рэпитты мосл. Щит мўват-йиңкэт, вэнтат лавалты, хўл велпэслаты верат, вэлты хотат омасты па мираматы па па верат. Щитат вантман па тўңматман ма Совет Федерация хуши рэпитты питлум.

Лўв лупас, хути округ дума партияит пила елды иши рэпитты питл, дэлн тэса вэты, муйсэр верат Государственной Дума хуши тўңматты мосл. Лўв щиралн, щит иса верат, матайт унтасн ханнехэ вэлупсы ймашака йил.

Щалта мирхотн депутатат шуши мир ясаңтн етты газетайт па журналат олаңан ясаң тэсат. Щи непека́т пата верум поступсы йилпатсы. Интам иса газетайт муй журналат нетупсы вухат вўты щир тайлэт, ан мосл, дэлн щитат СМИ реестра ханшман ат вэсат па учредителя дэлн правительства ат вэс. Тэп мосл, дэлн щит непека́т округ хўваттын вэлты мирева ат китыйлсыйт.

Путар ханшас:

Надежда Рагимова

Ар нявремәң хоттел, җә аршәка йис

Ши олаңан лыпәт хойты тылащ 29-митн онлайн мирхот пурайн ястәс округ социальной развития департамент кәща не Тереза Пономарёва. Ши пурайн Югра мұвевн вәлты мир Югорской семейной капитал, 3-7 ол луват нявремәт пәта сухуптәты вух, ар нявремәт тәйты җә па тылащ мәр ай тылащ вух вұты хоттел, җә нәтупсәт олаңан иньщәссәт.

Ихуят иньщәссәс, муй пәта Югра мұвевн ар нявремәт тәйты хоттел, җә 18 ол луват нявремәт тәйл ки, ар нявремәң семья вәл, ши пурайн Москва хон вошевн тәп 16 ол луват вәнты? Тереза Анатольевна юхлы ястәс, ими-ики хәлүм нявремәт тәйл ки, «ар нявремәң хоттел, җә» нем иса вәлупсыйн хәшл.

» Мосл ястәты, Югра мұвевн ар нявремәт тәйты хоттел, җә йма вәлты пәта арсыр нәтупсәт вантләт. Яң ол юхлы округевн 11 шурәс ар нявремәң хоттел, җә вәс, ин – 34 шурәс. Шеңк йм, хуты кашәң пұш щимәщ семья аршәка йил. Лыв арсыр вухәң нәтупсәт җәша холумләт: хотн нуви тұт, каврум па потум йиңк, хошум пәта шимәлшәк вух сухуптәләт, ай нявремәт арсыр әхләтн яңхты пәта 597 шойт, вәнл-тәты эвет-пухәт пәта 1 300 шойт җәша

холумләт. Нявремәт ашкола юпийн елды округевн вәндтәйл ки, 24 ол вәнты яңхты-мәнты вер пәта вух җәша холумты питл. Щирн рәхл ястәты, округевн хәс ол юпийн айдат җә иши вухәң нәтупсәт вантләт, – ястәс Тереза Пономарёва.

Вәйтантупсыйн ветнявремәт тәйты ащи карты кел хұват иньщәссәс. Лұв российское гражданство тәйл, имел тәп «вид на жительство», лыв семьяел Югорской семейной капитал вұты веритл, муй әнтә?

» Российской поступсәт щирн, тәп Югра мұвевн вәлты семьяйт щимәщ вухәң нәтупсы вұты веритләт. Щиты ши материнской семейной капитал рәхл вұты. Щирн нын семьяен ән веритл щимәщ вухәң капитал җәша холумты. Икел атәлт нявремәтләт, әнмәлтәс ки, ши пурайн вұты ве-

Т.А. Пономарёва

ритәс, – Тереза Пономарёва лупәс.

Округевн вәлты җә иньщәссәт, муй щирн «Ветеран труда Ханты-Мансийского автономного округа – Югры» нем холумты рәхл. Департамент кәща не лупәс, хуты щимәщ нем холумты пәта икия 25, имия 20 ол округевн рәпитты мосл. Ши тумпи йма па вәщката рәпитман пәта арсыр мевл посәт па ишәкты непекәт тәйты мосл. МФЦ хот па ищимәщ хотәт мухты ши верләщәтты рәхл.

Людмила Теткина хәншум айкел хәнты ясаңа тулмащәс:
Людмила Гурьева

Анатолий Омельчук хәншум стихәт хұват хурәт

Щимәщ нем тәйс хурәң ванлтупсы, мәта ут лыпәт хойты тылащ 30-мит хәтләң Г.С. Райшев немпи галерея-мастерской хотн вәс.

Тәм одн вәтаң писатель, айкеләт әкәтты хә Анатолий Константинович Омельчук 75 ола йис. Лұв Тюменской Увәс мұвев олаңан хәншәл.

Лұв вәтаң хәнты мир хур хәншум хә Геннадий Степанович Райшев шәңәт пила хұвн дәхсәңа вәс.

Анатолий Омельчук хәншум яң киникайтан хәнты мир художник хурәт хәншман вәлләт. Лұв «Зелёное солнце» немпи олаңмит путрәл, 1980-мит одн хәншәл, ши пурайн

Геннадий Райшев вәлщи хурәң ванлтупсәләт ләщәтты питсәлә.

Тәмхәтл мойң мир, киникайт хәншты җә, лұв ләхәсләт хурәң ванлтупсы вантсәт, уша версәт, муй олаңан А.К. Омельчук киникайдал хәншас, муй олаңан елды хәншты нумәс тәйл.

Мет сыры Анатолий Омельчук Тюменской увәс мұвевн газ па питы вуй вәйтум вер, йис вәлупсы, шуши мирәт ясәт, йис путрәт, моньщәт дәрәмтты

Вәйтантупсы пурайн. Л. Гурьева верум хур

учёной җә олаңан хәншәс. Ин ванлтупсыйн уша версүв, лұв мутрайң вәлупсы, ими па арсыр әмәщ

верәт олаңан хәншиил.

Путәр хәншәс:
Людмила Лонгортова

Россия луват мир яха вэлты мирхот

Васы мәнты тылщ 5-мит хәтлән Ёмвошн Россия луват мир яха вэлты мирхот пүншса, щит 7-мит хәтл вәнта рәпитәс. Тәм вән мирхота Россия мўв 55 сўңәт эвәлт мойң, ёх юхәтсәт, иса 600 киньща аршәк хәннехә вәс. Щи күтн некоммерческой организация ёх ищи вәсәт.

Юхтум ёх нумәс тайсәт, муй вўрн яха ләхсәңа, яма вэлты, муй вўрн арсыр мир күтәдн мосты верәт верты нәтты пәкләт, Россия мўвевн сыр-сыр мир ләхсәңа, яма вэлты политика тўңа тәты.

Арсыр ёңта пәсанәт, ванлупсәт, шўкщәты тәхет па па верәт, щит иса и нумәсн верман вәлдәт, муй вўрн Россия мир луват ёх йис вәлупсы тәм хәтл вәнта тәты па тәм хәтләтн щи верәт ушәңа тайты.

Тәм вән мирхот пүншум тәхийн Югра кәща не Наталья Комарова ясәң тайс:

» Тәм мирхота мўң иса пўш әктәщийлдўв. Щит хути мўң яха тайты кашев, арсыр мир күтәдн яма вэлты пәта мўң әктәщийлдўв. Мўң Югра мўвев кашәң пўш амәтман лавләл, хән и нумәсн вэлты ёх яха әктәщләт. Ма нынәна ям вўща ясәң луплудм тыв юхтум пәта, нын нумсәт, верәт олаңән мўңева путәртаты.

Мирхот пүншум тәхийн карты шўңкәт мухты ясәң тайс Россия президентәв Уральской федеральной округ хуща ләңкәр хә Владимир Якушев. Лўв ясәңәлн, сыр-сыр мир

ләхәса-яма вэлты вер – щит Россия луват мосты вер:

» Югра – щит мет сырыя па сора ел мәнты ташәң мўв. Лўв ташәл арсыр мир әрн әкмәс. Мир таклы мўң мўв илпи таш еша павәтты пищев әнтә, щитәт па хути мўң мўвев лавләсты әр. Тәм мўвн вера арсыр ёх рәпитләт. Щи пәта тәта мўң и нумәсн, и верәтн вәлты вәндсўв. Муй вўрн мўң култўв ән пәклүв яма вэлты, щи верев па ёха па нәтл.

Етн хәт шосн «Югра» информационной центр хуща айкеләт әкәтты ёх пәта мирхот вәс. Щәта путәр тайсәңән: арсыр мир пидә рәпитты Федеральной агентства ләңкәр хә Станислав Анатольевич Бедкин, Россия мир Совет Ассамблея кәща не, Генеральной секретарь олаң ләңкәр не, Евразия мир ассамблея Генеральной секретариат хуща рәпитты не Светлана Константиновна Смирнова. С.А. Бедкин путәртәс:

» Ёмвош округ кәщайт нумсәт щиты керлудман ат вәлләт, щиты верум верлал ат мәнләт, щиты вәлупсы верев тәты мосл, ләлн увәс ёх йис верәт тәм вәлупсийн хәщуптәты, дыв ясәл, дыв верум

Мирхот пурайн. Н. Рагимова верум хур

верлал, дыв велпәсәл ат хәщләт тәм хәтл вәнта. Щәдта па тәм йис карты шўңкәтн ищи дыв рәпитты ат хошләт, щирн дыв мўв луват ёх пидә и нумәсн вәлты щи пәкләт. Щи пәта тәм мўвн тәта вера яма «IT-вәнт кәртәт» верлайт. Па увәс мир педә муй па Дальний Восток хуща вәлты ёх педә ки вантты, дыв щимәщ шўңкәт иса ән тайләт, щи пәта дыведа вәлты тәм вәлупсийн лавәртшәк.

С.К. Смирнова ясәңән:

» Тәмхәтл мўң госу-дарстваев вера нәтл щи мира, мәта ёх йис верәт верты проектәт хәншләт па йис верәт тәм вәлупсийн елды тәдәт. Щи верәт пәта президентской па арсыр грантәт мәллийт. Мўң нәтлүв щи ёха, хуйтат грант хәншты вўтыщәләт, щи пәта вәнл-тәты семинарәт верлүв. Щи мултаса тәм ёх па пищ тайләт, күтәдн кәс-ман дыв федеральной

муй па региональной субсидияйт еша павәтләт. Щи вухн па дыв нумсәл вәлупсыя тәләл. Муй вўрн тәм вер верты, мўң ищи путәртлүв.

Ёмвош округ хуща вәлләт проектәт: «Золотые имена многонациональной Югры», «Лидеры в сфере государственной национальной политики». Светлана Смирнова ясәң щирн, тәм проектәт олаңән иса мирәта путәртты мосл.

Тәм ям верәт олаңән кашәң мўв сўңән вәлты ёх уша атверләл, атвәләл, муй вўрн тәм мўвн йис верәт, увәс мир ясәң олаңән нәмәсләт, муй верләт ясәң елды тәты пәта. Тәм верәт хути ёх эвәлт мәнты верәт, кашәң хәннехә кашәл вәл щи верәт верты, щи верәт пәта дыв яха әктәщийлдәт, арсыр вошәтн и нумәсн вәлдәт.

Путәр хәншәс:
Пётр Молданов

«Полнавәт ими» киника етәс

«Буква» немуп киникайт лүңәтты хот йитн йилпа шуши мирлүв «Ас/Шай» мирхота әктәщәт. Вәйтәнтупсийн тәм ванән етум «Полнавәт ими» немпи киника оләңән путәр вәс.

Йилуп непек профессор па педагогической наукайт кандидат, нявремәт вәндтәйтты кеша киникайт хәншты хуят, Российской Федерация луваттәйтн эвәт па пухәт вәндтәйтты, Югра мұв нявремәт вәндтәйтты верәт әхтәйтн заслуженной рәпатнек, Ас-угорской институтн рәпитты ими, ар мирн яма вәты ешәк Евдокия Андреевна Нәмысова 85 ол сема питум хәтл вүш эвәлт постәтты щира ләщәтсы. Щи тумпийн тәм одн Евдокия Андреевна 60 ол постәл, вантә, щи арат ол лүв вәндтәйтты верәт тувман вәл. Ширн тәм кәт вән әмәңхәтлңән вүраңән «Полнавәт ими» немпи йилуп киника щи етәс.

Непекн Нәмәс Вәнтәр Эви вәлупсәл оләңән путәр, лүв хәншум нумсәң пурәт хәнты яснев, шуши мир йис верәт оләңән непекәт, киникайт, вәндтәйтты әх пәта нәтупсәт па па арсыр ясңәт хәншыйт.

Щәлдта Евдокия Андреевна Нәмысова пидә сыры оләтн па интәм рәпитты әх, дәхәс хуятәт, рәт мир хәншум нумсәң ими оләңән па мойлупсәң ясңәт хәншман вәлдәт. Щи тумпийн «Полнавәт ими» немпи киникайтн ям арат

Мойңа юхтум шуши мир. И. Самсонова верум хурңән

Е. Нәмысова, А. Кауртаев па М. Волдина

хур йис пура вүш эвәлт тәм пура вәнта шиваләтты рәхл.

Йилуп киника есәлдты Алла Иштимирова-Посохова нумса юхтәс. Интәм лүв «Буква» немуп киникайт лүңәтты әх хот йитн краеведение верәт әхтәйтн кәщая вәл. Алла, культурология верн учёной не Наталья Величко па «Торум Маа» музейн

рәпитты вухаль хә Сергей Ремизов яртәяң тыләщ мәр Евдокия Нәмысова 85 ола ювум әмәңхәтлә «Полнавәт ими» немуп хурамәң киника есәлсәт.

Нәмәс Вәнтәр Эви әмәңхәтлә хәнты мир поэтесса Мария Волдина, Югра мұв губернатор Кубок еша холумты пәта хәнты хопәтн кәсупсы ләщәтты хуят А. Кауртаев,

Югра мұв помилования тәхи әх әхтәйтн вудаң хәннехә Д. Лельхов, вухаль мир ясәң па литература верәт тәты учёной ими Д. Герасимова, Ас-угорской институт научной рәпатнекәт, «Лылаң союз» эвәлт вәндтәйтты хуятәт, «Торум Маа» рәпатнекәт, «Хәтл» немуп Ас-угорской театр артистәт, вошәң шуши айлат әх, оса рәпата тәты неңәт-хәйт па мұң, айкеләт ләщәтты әх, юхәтсәт.

Вәйтәнтупсы сухнум елпийн «Полнавәт ими» киника ләщәтум әх вән пәмәщипа ясңәт непек есәлдты щира нәтәстәт еха лупсәт. Щит Е. Айпин, Р. Решетникова, Н. Краснопеева, Н. Постика, Е. Седенкова, А. Гашилов па Н. Кошкарева хуятәт.

Путәр хәншәс:
Ирина Самсонова

▲ Д.И. Бессонова

– Ма пәтема Ваньшавәт кәрт мет ям кәртие. Хән мўң 1942-мит олн тыв юхәтсүв, щит ай кәртие вәс, ай хотыет омәссәт. Щи пурайн тыв китум ёх ар вәс, ма нәмәслум, хута мўң худыева вәсүв? Кимит пўш мўң тыв 1946-мит олн вәйт дор тыдәщн 26-мит хәтлән юхәтсүв. Мўң юхды рәт мўвева йңхсүв, тәп щәта вәлты па ән веритсүв. Мир щәта иса пасырәт.

Тәта хәннехуятәт кўш ай хотәт тәйсәт, тәп хуят кәрт мухты мәнл ки, хота есәлды, ил ултәды. Щикўш ёрмәт вәс, улты тәхийн иса пурайн вәйтийлсы. Каврум шайн яньщлтәды, лапәтды. Мўң хотәва ищи ар мир юхтыләс, холсәт па елды мәнсәт. Щи оләтн щиты вер вәс.

Ма Украина рәт мўвемн щиты әнтә, па хәннехә юхи хән есәлды, тәрум пәта ән нәтлы.

Мўң, әңкев, кәт яйңадам па ма апәлнеңем пида, Омск вош мухты тәсыюм. Олңәлн Шәншвош кәртән вәсүв. Щәта вән яев хўд велпәсләты тәхийн йиңка питәс. Апәлнеңем па каврум йиңкән күтәртсы, әнтәма йис. Щәдта мўң Ваньшавәт кәрта вәлты мәнсүв. Кимит яём тәта ищи рыпаклуман йиңка питәс. Вәлупсәвн арсыр нўша верәт тывийдсәт,

Домна Ивановна путәр

Домна Ивановна Бессонова вәлупсәл ищимәщ имет па хәйт вәлупсы иты тывәс, мәта ёх мўң Россия мўвемн репрессия оләтн вәсәт. Лўв айтелн әңкел, яйңәл па апәлнеңәл пида 1941-мит олн лыпәт тыдәщн Украина мўв эвәлт Омск мўва китсыит. Щи юпийн ол мәнәс, Ваньшавәт кәрта вәлты тәсыит.

мўң ар рәпитсүв. Давәрт вәс. Хўд вўты па судыты тәхийн иса вевды ювантсүв. Тәлн ёңк әхтыйн потыйлсыюм, ешлўв-кўрлўв сащлы питыйлсәт. Юхи юхәтлўв, ешлўв щи мурта кәшет, ән вәлән, хулта мәнты. Валентин икем лупәл: Тәмиты ешлән пуналн». Ма пундәлам... Ёңк әхтыйн мет давәрт рәпата! Муй арат ёңк похәлсүв! Юхи юхәтлән, юлн ищи мулты верты мосәс. Аләң па щи рәпатая мәнлән. Муй щирн мўң вәсүв, рәпитсүв, щи арат әр тәйсүв? Ин тәп ясәңән нявәшты хошлўв.

Тәлн сыры пәтлама йил, рыбучасток хуши хәт шос вәнты рәпитсүв, лўңән па 7-8 шос вәнты вулкемәсүв. Ма пил неңем Валентина Данилова Поднавәт кәрт эвәлт вәс. Мин лўв пиләла така, яма рәпитсүмн. Лўв урмие, ма вәншәк па кўлшәк. Хўд дараща пундлумн па щи даращ ёңкәң хот йита алты мосәс. Лўв вет январем тәйс. Намәлта йиңк алсүв, барак хотн вәсүв. Аләң йиңк алты йох, ветрайңәлўв пәнән вўйләслўв. Хәтәлн юхи леты мәнлўв – юхи йиңк тәлўв. Етн рәпата юпийн юхи йилўв па йиңк амәртлўв. Ин щиты хән. Йиңкән юхи тәдыйн. Ләңхалән люхитыла, ләңхалән пәсәншида. Ма ин тәм вәнты нәмәслум, муй щирн мўң арсыр верәт верты алемәсүв. Етнәтн кина вантты ищи йңхсүв.

Ма шеңк яма әңкемн нәтсыюм. Лўв ош хәрн арсыр овошәт, әня лып-

▲ Бессоновәт хотелд ёх

тәт, кәртәпка енмәлтәс. Лўңән шеңк ар пелңа, нямәлт вәс. Лўв щиты щи ош хәрн рәпитл. Енмәлты утләл, ямсыева ләщәтләлэ. Щикўш щомды вәс.

1951-мит олн ма Игрим воша леспромхоза рәпитт китсыюм, щив 80 километра мәнты мосәс. Имудтыйн юлта пищмайн китсыюм, әңкем кәшаңа йис. Кўрн юхи щи мәнсум. Әңкем тәп атәлт хәщл, кәшаңа щи йил. Сәмл кәшаң вәс. 1952-мит олн Тәрумдора китыйлсыюм, әңкиём па щи кәшаңа йис. 1953-мит олн Хўлдор вәнты хўд велпәсләты йңхсум. Пищмайн па щи юхәтсыюм, әңкем кәшитл. Ма Саккар ики хуши мәнсум, лўв Касумн кәщая вәс. Юхи ән есәлдыюм. Ма лўведа луплум, мәнема мәнты мосл. Лўв юхды лупәс: «Кўрн муй мәнлән?». «Мәнлум». Мин калмык ими пида Поднавәт вәнты кўрн щи мәнсумн. Щәта

ловн мәсыймән. Калмык ими пида шәшлумн, пупайка дәмәтсумн. И калмык ими щи пурайн шеңк яма пупайкайт ентәс. Уха ухам дәмәтсумн. Ищи. Мин елты венш мәнхты сух йирсумн. Вева йисмән, йох кимла ил омәссумн, еша рўтьщәты. Хәлдем, елды мәнты әр иса ән тәйлум, ил щи вуюмдыюм. Семңәдам нух пўншты иса ән веритлум. Калмык имемн нух кўртсыюм, елды мәнты партсыюм. Лўв пәнән әнтәм ки вәс, мосәң, ма ищи лыдәңа ән хәщсум. Әңкем щиты щи айкемн кәшитәс. Ипўш Валентин икем пўпи вущрем тәс. Сыры лўв ән ләңхас щит яньшты, әрн яньщлтәсемн. Айлтыева яма щи йис, әхәт хўв йиснәпәт вәс. Щимәщ верәт щи вәсәт.

Антонина Ледкова
хәншум путәр
хәнты ясәңа тулмащәт:
Надежда Вах

Мўвтел, мир вэндата ювум хуятат ёмаңхәтлән, мәта ут васы мәнты тыләщ олаңмит хәтлән постәды, «Торум Маа» музей хуца хәнты мир учёной ими, Югорской государственной университет хуца айлат ёх вәндтәты хуят, Югра мўв наука вер заслуженной хәннехә Татьяна Молданова 70 ола ювум кеши «Молтан ёх» немпи ванлтупсы пўншысы.

Касум Имия пойкщәты ёх

Иистедн Югра мўвевн тарнаң Молтан ёх арсыр кәртәтн вәлдәт. Татьяна Молданова рәт дәр юх хўвн ләщәтты питәс. Интам щитл йилпатсәлэ. Щиты йилпа хәншум Молтан ёх дәр юхн 500 мултас хәннехә нух хәншман вәл. Мет вән рәтәт IV-мит нәпәтн вәсәт.

Интам Молтан ёх арсыр вер па рәпата тайләт. Лыв күтәдн пойкщәты ёх, вүдәт давалды хуятәт, учёнойт, мўв илпи питы вуй па газ вўты рәпатнекәт, йис путрәт, ясңәт, арәт па моньщәт әкәтты неңәт-хәйт, айкеләт ләщәтты па па хәннехуятәт.

Татьяна Александровна лыпәт енумты тыләщ 6-мит хәтлән 1951-мит олдн Сўмәтвош (ин Нуви сәңхум) район Вўтвошн Александр па Надежда Молтан хоттел ёх хуца сема питәс. Ащел – Александр Иванович Молданов, дәдә пурайн Ленинградской фронтән дәләсәс. Касум вүдсәң совхозн вух лўңәтты хәя рәпитәс. Аңкел – Надежда Карповна – рўщ ими, Тәпәд вошн училища етшуптумалд юпийн Тәрум дор кәтән радиостанцияйн рәпитәс, щәдта компартия секретаря вәс.

Татья эвие Касум ашколайн вәндтыләс. Математика урок мет мосман тайс. Щирн 1968-мит олдн ашкола етшуптумалдн Ленинград вошн А.И. Герцен немпи пединститут хуца физико-математической

факультета вәндтылты мәнәс.

Непекәңа ювмал юпийн Татьяна Мурманской областан нявремәт вәндтәс. Әхәт олдн лўв Тюмень вошн хәт олдн «Электрон» завод хуца рәпитәс.

Щәдта рәт Касум кәртәла керләс, нявремәт вәндтәс. Лўв щәта хәнты хәншет, йис путрәт, моньщәт, арәт әктәс па щит олаңән научной непек хәншәс.

1985-мит олдн вўш эвәлт Т. Молданова Ёмвошн вәлты-холды питәс. Сырыя Ёмвошәң округ творчества хотн рәпитәс. Щит пурайн Томской университет аспирантурайн вәндтыләс.

Ям арат олдн юхлы пәла Т. Молданова хәнты мир хәншет вәндтәты питәс па щит олаңән вән научной непек хәншәс. Научной кәщая Н.В. Лукина вәс. Вән рәпата юпийн хәнты мир хәншет олаңән киникайл есәлсәлэ. Щәдта тәм хуятәв йамсыева хәншәлэ, муй иты хәншәң нюплўв сәх ентты. Щит тумпи Татьяна Александровна ар киника хәнты мир вәлупсы олаңән хәншәс. Щит «Архетипы в мире сновидений хантов», «Пелымский Торум – устроитель Медвежьих игрищ», «Очерки традиционной культуры хантов», «Казымский орнамент» па па киникайт.

Айлат пурайл олаңән

путәртмалдн Т. Молданова Екатерина Максимовна Вандымова аңкаңкел ванкўтлы нәмәлмийлсәлэ. Аңкаңкел мир ямәлты па лекщитты әр тайс. Хилнеңиел ипўша вәнта тәтьләсәлэ. Ияха лыптәт, турнәт-варсәт, арсыр воньшумутәт әкәтсәңән. Щит күтн аңкаңкел хилнеңиела йис путрәт, моньщәт моньщәс, арәт арийс. Щит ясңәт хува вәна ювмалдн лўв пәлтап Касум дәдә олаңән «В гнэздышке одиноком», «Касание цивилизации» немпи киникайңәл хәншәлэ па есәлсәлэ. Т.А. Молданова 100 мултас научной путәр хәншәс.

2002-мит олдн вўш эвәлт хәнты ими ЮГУ хуца айлат ёх йис вәлупсыя вәндтәл.

«Молтан ёх» немпи ванлтупсы пўншум пурайн ям арат мир мойңа юхтыйлсәт. Щит Татьяна Александровна рәтәт, ияха рәпитты хуятәт, дәхәс неңәт па хәйт, культура па музей верәт

тәты мир. Лыв күтәдн Н. Фёдорова, М. Волдина, Т. Волдина, И. Молданова, Г. Молданова, Л. Федоркив, Н. Молданова, Е. Новьюхова, С. Нестерова па па мойңәх.

Әмәщ вәс, хән интернет хува видео щирн Касум вош этнографической музей рәпатнекәт па апрәң-верәң кәртәң имет: Е. Федотова, В. Тарлина, А. Ерныхова па М. Молданова вўща ясңәт лупсәт. Лыв күтәдн па хон пәләк Германия мўв эвәлт, ин Петра хон вошн рәпитты хә Штефан Дудек вәс. Лўв ищи Т.А. Молданова ёмаңхәтл пәта ям ясңәт лупәс.

Ванлтупсы сухнум елпийн «Торум Маа» хот кәщә не, «Югра лыднуптәты» оса тәхи вулаң не Людмила Алфёрова хәнты мир учёной имия увәс мир ям вәлупсы пәта ар әр пунум, шуши мир йис верәт дерамтум кәша «Признание» немуп мевл посн кәтлуптәсәлэ.

Путәр хәншәс:
Ирина Самсонова

И.Б. Белявская

Мирхота юхтум ёх

Вухаль хәншты хә Андрей Тарханов нумәсн

Нявремәт пәта этнокультурно-образовательной центр хуца васы мәнты тыләщ 10-мит хәтлән «Судьба Человека в истории Народа» немуп вәйтантапсы вәс. Шци мирхотәтн увәс мир хәннехәйт оләңән путәр мәнл, мәта ёх рәт мирел, па Югра мұв пәта ар мосты вер версәт.

Мет оләң вәйтантапсы Андрей Семёнович Тарханов шәңәт оләңән вәс, щит вухаль хәншты хә. Тәм олн васы мәнты тыләщ 13-мит хәтлән лұв 85-мит ола йиты хәтләл. Лұв немл Югра, Россия луваттын па па хон пеләк мұвәтн яма вәды.

Тәлаңа, яма вәлмәлн Андрей Семёнович иса пұш мойңа тәм «Лыләң союм» хота юхтыләс. Тәм хотн няврем вәнтәты ёх, тәта вәнтдылум хуятәт па Ёмвошн технологическо-педагогической колледж хуца вәнтдылты айдат ёх тәм «Нохәр юхәт шавиман тәяты» вәйтантапсы версәт. Ирина Борисовна Белявская ясәңән, нохәр юх увәс ёх щирн щит таксар юх, щи пәта тәм юхәт оләңән Най-Вәрт арәт, путрәт хәншман вәлдәт, дыв мұң мұвев шавиләт. Ис ясәң щирн нохәр юх-щит Тәрум ащев мет оләң

мұва еслум юх. Щәлта па тәм нохәр юх оләң путәрн па нумәсн тәм хәншты хәев ел мұва мәнтад елпийн тәта «Лыләң союм» хуца ёх пида щи оләңән путәртәс. Тәм няврем хотн лұв ешәлн хәншум па мойлум киникайт шавиман тәйлайт. Ар путәр Наталья Николаевна Чайникова тәйс, лұв Тархановәт пида дәйңа вәс. Лұв нявремәл Вероника па Никита ая вәлмәлн тәм хәннехә хәншум стихәт иса пұш әмща путәртсәңән. Ин тәм вәйтантапсыин ищи «Рябиновый пир» немуп дыләң хур вәнтәсы.

Айдат ёх арисәт, Андрей Тарханов арәң путрәт путәртсәт. Надежда Постика, киникайт лұңәтты вошәң хотн рәпитты не, путәртәс, муйсәр вәйтантапсәт дыв Андрей Семёнович вәлмәл нәпәтн верәнтдылсәт, хән лұв щив юхтыләс. Щәлта па

Эвет якләт. П. Молданов верум хурәт

аудиодиск мойләс, муй тәхийн Тарханов путрәл хәншман вәл.

Хәншты хә Курбан Гусейнович Курбанов сәмәң ясәң тәйс. Дын вәйтантапсәңән хәлумяңкем ол тумпийн, щи юпийн яма ләхәса вәсәңән, ин Курбан Гусейнович ләхсәл А.С. Тарханов оләңән киника верл. Щәлта па лұв вухаль хәншты хә пәта арәң путәр хәншәс, щи путрәл путәртәс.

Арал пеләк Андрей Тарханов арәң путрәт романс немуп ара ищи версайт. Анастасия Артеева романс «Над долиной ручьев» арийс.

Вәйтантапсы етшуптәсы арәң путәрн «Иса пұш путәртәты «сәма мосты» верәт оләңән».

Тамара Мерова хәншум айкел хәнты ясәңа тулмащтәс:
Пётр Молданов

«Хутаң хурас» ёмаң поры лэщятсы

Васы маңты тылащ 12-мит хатлән Ас ханты неңнән па ики, щит Любовь Кашлатова, Людмила Алфёрова па Никита Партанов пида мўң, «Торум Маа» немпи йис пурмасат лавалды хот рэпатнекәт, «Ёмвош ёх» ариты имет па вошаң ёх, Востыхой ай кәртия маңсүв. Щәта «Хутаң хурас» ёмаң поры лэщятсы.

Мет сыры мўң Нях вош пеләка кев әш хўват 98 верста хўваттын автобусан маңсүв. Елды хәлум верста хўват Востыхой кәрт вәнты шәшсүв. Тәта мўңев Слинкинәт кәртәң хоттед ёх ешалт етсәт, щит Сергей Фёдорович Слинкин, Иван лўв пухд па яйл. С.Ф. Слинкин Галина Григорьевна (эви опращнемл Тыманова) имед пида хўвн тәта шуши мир община лэщятсәңн.

«Югра дылңуптәты» немпи округ шуши мир оса тәхи па «Торум Маа» музей кәща не Людмила Алфёрова лупәс, хути немасыя тәм тәхи пирисы:

» Вантэ, йис непекаән хәншман вәд, мәтты ки, хўвн Ягурьях кәрт пўңәлн ай хәнты кәртие вәс, щәта «Хутаң хурас» ёмаң поры версы. Щәдта па тәм тәхи кәща неңа вәд Галина Григорьевна Тыманова, лўв ищи Ас мўв эвәлт, Ным Нярьёх па Муликәрт эвәлт. Вантэ, лўв рәт кәртәл ёх кашәң лапәт ол и пўш Кәлтащ кәртән Кәлтащ Аңкия ёмаң поры верләт. Кәлтащ Аңки хутәң хурас тайл. Щит мўң пәтэва мет ёмаң тухләң вой. Тәмхәтл мўң велщи Востыхой кәртән «Хутаң хурас» ёмаң хәр лэщятлўв, мосәң, елды ванкўтлы щимәщ ёмаң хәтл лэщятты питлўв.

Любовь Васильевна Кашлатова эви опращнемл Лыскова вәс, лўв Ас хәнты

Н.К. Партанов

па вухаль мирнән эвәлт, Муликәртәңими, щирнлўв рәтл Кәлтащ Аңки ёмаң лупас па ларащ лавәлман тайләлэ. Тәмхәтл лўв «Хутаң хурас» ёмаң поры верәс, лўвела ищи Ас хәнты не Людмила Алфёрова (Проскуракова) па Ас вухаль хә Никита Партанов нәтсәңн.

Л.В. Кашлатова – культурологической наукайт учёной имия вәд, 25 ол Ас хәнты-вухаль мирнән йис вәлупсы олаңән уша верл. Тәмхәтл лўв ищи әктәшум мойң ёха «Хутаң хурас» ёмаң поры олаңән путәртәс. Ёмвош округевн тәп Манстәр район хуша щимәщ ёмаң хәр лэщятлы. Щит тәп Кәлтащ Аңки ём тәхи лавәлман тайты рәт Кәлтащ кәртән лэщятлы.

» Кәлтащ Аңки хутәң хурас тайл, щирн Кәлтащ

Поры верум пәсан. Л. Гурьева верум хурәт

Л.В. Кашлатова

кәртәң мир кашәң товийн ёмаң хәтл лэщятман хутәң лавәлдәт, сўсн ищи щитухләң войт морты мўв маңты пурайн па ям вәда поры верләт. Щи пурайн икет ём войт хурләт, имет епләң летутәт кавәртләт. Интәм Востыхой кәртән «Хутаң хурас» ём поры верлўв, вантэ, катра непекаән хәншман, мәтты ки хәнты тәта ищи щит ёмаң хәтл лэщятсы, – Любовь Васильевна Кашлатова лупәс.

Тәмхәтл тәта икет хәлүм ём щиткўрек хурсәт, щәдта карты пўтн нюхи кавәртсәт. Имет мәләң хўләт кавәртсәт. Айлтыева пәсанэв мәвәң-сурәңа

йис. Мет сыры Любовь Васильевна ём ясәт лупмал, поикщәс, щит юпийн тыв юхтум имет, неңәт ищи ям нумәсн поик ясәт лупсәт. Муй олаңән поикщәсүв? Ләлн вәлупсәв елды яма ат маңәс, нявремлўв яма ат енумсәт, юлн иса яма ат вәс, тумтака ат вәсүв.

Никита Калистратович поикшумал юпийн хәлум юх нўва щиткўрек нюхи эхтәс па ём сўмәт юх пелы маңәс. Щәта поик ясаң лупмал юпийн щит нюхең юх нўв сўмәт пўңәлн пунәс. Тыв ванумтум мир ищи тәта поикщәсәт.

Щит юпийн мўң ёмаң летут лесүв. «Ёмвош ёх» имет щуняң вәлупсы олаңән ар арисәт. Фаина Иштимирова шуши мир якәт якты вәндтыләс, щит юпийн кашәң ими лўв якл якәс.

Юхи хәшум артән па пўш ийха Кәлтащ Имия поикщәсүв.

Слинкинәт хоттед ёха вән пәмашипа луплўв, хути лыв Востыхой кәртәлн «Хутаң хурас» ёмаң поры версүв.

Путәр хәншәс:
Людмила Лонгортова

Ай тәпиет пелды сәмәң имие

Щиты рәхл ястаты ма рәт неңиём Татьяна Валерьевна Валей олаңан. Лүв Сүмәтвошн 35 ол ай нявремәт пида рәпитл. Сүмәтвош хұват шәшман ванкүтлү дүв пидала вўща верләт, щит, неш, хәтл мәр ай нявремәт тайты хота дүв хушала яңхум ех. Ин дүв пидала путрем лўңталн!

Татьяна, алпа, нәң айтелн ай тәпиет пида рәпитты ләңхасән?

► Ма, вантэ, вән семьяйн енумсум, щирн ай пураём вўш эвәлт апшидам вантман тайты нәтсум. Федосья Васильевна (эви опращнемл Рябчикова) па Валерий Иванович Валейңан аңкем-ащем худта рәпитты китсыйңан, щәта мўң сема питсўв. Аңкем ай тохтура вәс, щипурайн щимәщ рәпатнек шеңк мосәс. Мет сыры Маргарита упем сема питәс, тәп кәт ол дуваттайн антәма йис, кимит – щит Иван яём. Ма хәлмит няврема вәсум, вәщ тыләщ 5-мит хәтлән 1966-мит олн Шайтанка кәртән сэмңәлам пўншсум. Щи юпийн Владимир, Елена (антәма йис) па Александр апшидам нуви Тәрума етсәт.

Сүмәтвошн ма хәтл мәр ай нявремәт тайты хота яңхум, Тәк кәртән ашколая мәнсум, 4 класс яма етшупәсум, әхәт 8-мит класс вәнты Сүмәтвошн вәндтыйлдсум. Ма хурамәң хурәт хәншсум, тәп елды вәндтаты хўва мәнты мосәс. Ма ән ләңхасум аңкем па апшидам эвәлт хўва мәнты. Ай апшидам енумты, вантман тайты вер ищи сәмәңа тайсум, щирн 1982-мит олн Емвошәң педучилищайн воспитателя вәндтыйлты питсум. 1986-мит олн вән непекем пида рәт Сүмәтвошәма керләсум па «Улыбка» хотн рәпитты питсум. Рәпитмемн ма сәмәңа тайты верлам ищи мәнәма нәтсәт, вантэ,

▲ Валей хоттел ех

эвет-пухәт вәндтаты щира арсыр хурәт хәншты мосәс, әмәщ юнтут ентты, тыйты па арсыр мосты пурмәсәт ешн верты.

Яма нәмдем, щит лўңпура вәс. Олаңмит емаңхәтл дэщәтсум, ар ол нявремәт пида рәпитты ех ма пелема ямсыева вантсәт, хәләнтсәт, щирн емаңхәтл вевтама мәнәс. Вән ех мәнәма иса ән нәтсәт. Әхәт уша версем, хутыса ләңхалум, щиты дэщәтты питлум. Елды рәпатаём яма мәнәс.

2017-мит ол вәнты «Улыбка» хотн рәпитсум, щәлта «Кораблик» немпи йилуп вән хота рәпитты юхәтсум.

Рәпатаём щирн ванкүтлү елды вәндтыйлты яңхийлдлум, ин онлайн щирн уша верлүв, хутыса йилуп щирн ай тәпиет пида рәпитты па вәндтаты мосл.

Ма антә тәп нявремәт пида рәпитлум, аңкет-ащет

пида ищи вәйтантайлдлум, путәртлум, муй щирн нявремәт тайты мосл. Щитумпи ма пилема рәпитты ех пида Сүмәтвошн арсыр емаңхәтләт дэщәтлум.

Татьяна, нәң семьяен олаңан еша путәрта.

► Елена апщем антәма ювум юпийн ма Дима пухл, әхәтшәк Ксюша эвел енмәлты вўсум. Лын илуват вәсәң, яха хәтл мәр тайты хота яңхсәңан, и классән вәндтыйлдсәңан. Елды Дима Игрим вошәң колледжән вәндтылдәс, шаль, антәма йис. Ксюша Емвошн тынесты вера вәндтылдәс.

Ма икия мәнсум, Ангелина па Юлия эвиңәлдам сема питсәңан. Геля эвиём ма группаёма яңхәс. Ипўш садика мәнты вўтщийлдлумн, эвем лупл: «Нәң муй ма пилема мәнты вўтщийлдән, юхи мәнә! Ма Лилия Илла-

рионовная мәнлум». Ма уша версум, хуты дүв шеңк ләңхал, дәлн Лилия Илларионовна дүвела лупәс: «Геля-эвиё, вўща вәда! Щикем хурамәң ернасн юхәтсән!». Вантэ, кашәң пушхия әмәщ, хуты дүвел давәлдәт па ям яснәт ястәләт.

Нәң 1986-мит ол вўш эвәлт ай нявремәт пида рәпитлән, нәң щиренән, тәм йисн дыв па хурпия йисәт?

► Антә. Нявремәт иса пурайн ләңхаләт, дәлн дыв сәмәңа ат тайсыйт. Ай тәпиет тәм вәлупсыя сыстам непек иты юхтыйлдәт, муйсәр ех күтн вәлдәт, щимәщ хуятәта йиләт. Садика юхәтты нявремәт мўң пеләва щиты вантләт, мәтты ки мўң Мишнәңәт. Мўң йина па щимәщ ех, емаңхәтләт пурайн артистәт хурпи арсыр әмәщ етнхотәт альлүв. Дыв уша ән па верләт, хуйтат щит вәсәт.

Щи арат ол рәпитмемн ин ма хушәма олаңмит нявремәт нявремәл, хилыдал юхтыйлдәт. Шеңк әмәщ дыв пеләда вантты, дыв еша ихураспет.

Татьяна Валерьевна, тәм лўңан нәң 55 ола йисән, щит тумпи ай нявремәт пида рәпитменән 35 ол постсән. Ар хошум яснәт ястаты ләңхалум. Елды рәтлан пида уяңа-пищәңа вәда, ищиты щипи ай тәпиет сәмәңа тая!

Т.В. Валей пида путәртәс:
Людмила Шульгина

▲ Светлана Романовна няврёмцэд пила

▲ Икел Виктор Лозямов холуп сыстамтэл

Вэнт кэртэн хўд велпәслуман вәлдят

Ёмвош районән Мосум мўвн Хороват вән ханты рәт ёх йис пура вўш эвәлт Нюмсюган юхан хонәңән вэнт кэртән вой-хўд велпәслуман вәлдят. Ма тәм ол Светлана Хорова пила вәтаңа йисум, лўв ши семьяйн енмәс. Лўв путәртәс вэнт кэрт вәлупсы олаңән.

Светлана Романовна Кышик вошн 1982-мит олн сема питәс. Аңкел-ашел Роман Николаевич па Зоя Алиповна Хоров-ңән дапәт няврём енмәл-саңән – няд пух па хәлум эви. Дын вўды давалман, вой-хўд велпәслуман вэнт шушийн вәсңән. Антәма йисңән, тәп няврёмдал дын верән ән хайсәт.

Интәм вэнтән вўды давалман, хўд велпәслуман Василий, Константин, Алексей, Сергей пухдан па Варвара па Светлана эвәңәлан вәлдят. Тәп Анна мет ай эвән Шапша кэртән вәл.

Светлана ай пура олдәл вэнт кэртән мәнсәт, лупл, хуты тәп рәт ясаңән щәта путәртәс. Ашколая мәнмалн ханты щирн путәртты хуят антәм вәс, щирн интәм лўв рәт ясаңән путәр хәл, тәп ән путәртәл. Светлана Кышик вош ашколайн 11 класс етшуптәс. Ши юпийн икия мәнәс.

Икел – Виктор Октяб-ревич Лозямов – иши вэнт кэртән вән ханты семьяйн енмәс. Сема питум вэнт шушелн интәм лўв Светлана имел па няврёмдал пила вәлдят. Вэнт кэртәл Мосум юхан хонәңән омәсл.

Светлана па Виктор няд няврём тайләңән. Андрей вән пухән тәм олн йртъяңмит класс етшуптәс, ин ашел пила вэнтән вәл, лўвела нәтл. Мария эвән ветмит классән вәндтыйл, Дмитрий – хәлмит классән. Илья ай пухән няврёмәт хәтл мәр тайты хота йңхийл.

Вэнт кэртәл олаңән Светлана Романовна щиты путәртәс:

» *Ма вэнт шушийн енумсум, щирн яма вәдем щәта вәлты щирят. Икел щәпар, мевты хўд велпәсләл, щәлта судыйл па сорәлтәл. Вән пухем лўвела иса верәтн нәтл. Яха холуп, вар вантты йңхийлләңән. Ёмвошн ши хўд тынылўв. Лыпәт тыләщ етшәтыйн мўн*

мәрәх әкәтлўв. Щәлта тохтәң вәл, сзвупсы, вўрты воньшумут, хумәсвәл. Лўң пурайн туләх иши әкәтлўв. Сўсн, тәлн па ай кер тыләщ ашколайн рўтыщәты хәтләтн имухты вэнт кэртэва мәнлўв. Няврёмәта щәта әмәщ, кэртэв сәмәңа тайләт. Щәта мўң йилуп вәлты хотэв омәссўв, ши тумпи певәлт хот, арсыр лупасәт тайлўв. Ләңхалўв мойң ёх пәта вәлты хот омәсты.

Светлана Романовна ясаңдал щирн, тәлн Кышик эвәлт вэнт кэртәда «Буран» немпи тўтәң хопн йңхләт, веткем щос мәнты мосл. Лўңән хопн хәлум-няд щос мәр мәнләт.

» *Хопн йңхман мўң кашәң пўш Шайтан сәңхум пўнәлн вулуйллўв, шай яньщлўв. Щит ёмәң тәхи, щәта кашәң хуята мосл вулуйлты па шай яньщты, ай вух вўщкәты, тәп ши юпийн елды мәнты. Мосум мўвн вәлты ёх ши олаңән вәйтләт, – лупәс Светлана Хорова.*

Лўв ханты мир йис верәт тәса вәлдә, щирн ёмәң хәтләтн муй мосл, иса тәса верләдә. Аңкел-ашел вэнт кэртәл лўв вэнт шушел, эвәлт хўв антә. Интәм щәта яйдал па ашел хотәң, ёхдал пила вәлдят, яңкем вўлы тайләт. Щив кәт щоскем хопн муй «бурән» мәнләт.

» *Мўң щив и-кәт лапәта мойңа йңхлўв, итәх пурайн воньшумут яха әкәтлўв. Лыв иши мўң хушева юхтыйлләт. Актум воньшумутлўв тынылўв, щиты тыләщ вух ёша холумлўв. Нохәр семәт тыныман иши ям вух ёша вўлўв, – путәртәс Светлана Романовна.*

Ям, хуты ханты мир йис щирн вэнт кэртәтн вәлдят. Тәп шаль, айлат ёх рәт ясаңән ән путәртләт. Няврёмәт пила ай пура вўш эвәлт юлн рәт ясаңән путәртты мосл, тәп щиты ханты ясцев даваллўв.

Путәр хәншәс:
Надежда Новыхова

ХӀнты Ӏх кӀтӀлн кӀссӀт

Т. Лаптева па В. Тайбина аридӀӀн

ЭвеӀн Ӏр ванлдӀдӀн

Ай тӀхет потты тылӀщн СӀрханл районӀн Лянтор вошн шуши Ӏх ӀктӀщийлсӀт. ЩӀта ванӀн вӀлты вошӀт па вӀт кӀртӀт эвӀлт юхтум шуши Ӏх кӀтӀлн кӀссӀт.

КӀсупсы Лянтор вошн вӀлты «Югра дылдӀуптӀты» тӀхи па вошӀӀн кӀща хот Ӏх ийха лӀщӀтсӀт. ЁмӀӀхӀтлда Когалым вош, СӀрханл район Сытомино, Лямина, Русскинская, Нижнесортымской кӀртӀт эвӀлт мойӀӀ Ӏх хурамӀӀн хӀнты лӀмӀтсӀх лӀмӀтман юхтыйлсӀт.

ЩӀта шуши Ӏх тынщӀӀн тӀхман, ӀхӀл шӀпи навӀрман, Ӏр ванлдуман, Ӏх павӀрт эвӀтман па па кӀсупсӀтн кӀссӀт. ӀмӀӀщ вӀс уша павӀтты, неӀӀт па айлат эвет ищи кӀтӀлн кӀссӀт.

Нух питум Ӏх олдӀӀн «Югра дылдӀуптӀты» вошӀӀн тӀхийн кӀща хӀ Ефим Тайбин путӀртӀс:

» Ар хуят тыв юхтӀс. КӀсупсӀтн 50-кӀм хӀннехӀ кӀсӀс. Юх шӀп пилда хӀ-

хӀдман Борис Сопочин нух питӀс. КӀсупсыйн юх павӀртӀт мет яма неӀӀт эвӀтсӀт, Людмила Вандымова нух питӀс. Мет ар ӀхӀл шӀпи Иван ТӀвлин наврӀс. ХӀдум пӀш навӀрман олдӀмит тӀхия Валерий Кечимов йис. Юх шӀп талман Людмила Вандымова нух питӀс. Мет тӀса тынщӀӀн тӀхӀс Владимир Кечимов. ХӀйт кӀтӀлн Ӏращман кӀссӀт, тӀта ищи Владимир Кечимов олдӀмит тӀхи холумтӀс. ХирӀт пилда кулащман Екатерина Сопочина нух питӀс.

МойӀӀ Ӏх пӀта Галина Павловна Лаптева, Светлана Михайловна Сенгепова па Лямина Ӏшколайн ванлдыйлты эви Валерия Тайбина хӀнты арӀт арисӀт.

Галина Павловна лупӀс:

НеӀӀн юх павӀрт эвӀтлӀдӀӀн. Г. Лаптева китум хурӀт

» МӀӀ хӀвн щиты Ӏн ӀктӀщийлсӀв. ИнтӀм хӀнтӀт пилда вӀйтантайлдман кӀтӀвн амӀтлӀв. Шуши ӀхлӀв ши хӀтлӀн каркама вӀсӀт, Ӏр ванлдӀтӀсӀт. ПӀмашипа мосл лупты Е.Т. Тайбина, В.Я. Кантерова, А.Т. Тайбина, Н.П. Востокина, дыв ар Ӏр пунсӀт ши ӀмӀӀхӀтл верты пӀта. ХӀнты ясӀн ванлдӀтӀты щира сӀрханл путрупсыйн нявремӀт

пӀта киникайт лӀщӀтты ими Аграфена СемӀоновна Сопочина (Песикова) тӀм олдн 70 олд йис, щирн тӀмхӀтл мойӀӀ Ӏх лӀвела ар ям па хошум ясӀн лупсӀт, ийха хӀнты щирн яксӀв па арисӀв.

Щиты ӀмӀща ӀмӀӀхӀтл мӀнӀс.

ПутӀр хӀншӀс:
Надежда Рагимова

Тэкаң ики «Югра мўв арсыр мират сорни немат» тахия нух ханшсы

Кашаң ол Югра мўвн немасыя кәсупсы лэщәтлы, дәлн мет апрәң, нумсаң, верәң па рәпата пела сәмәң хәннехәйт пириты. Тэк кәртәң хә Леонид Дмитриевич Рязанцев ищи ши кәсупсийн кәсл. Тәм ванән лўв «Югра мўв арсыр мират сорни немат» тахия нух хәншсы.

Л. Рязанцев – хурәт хәншты хә, йис щирн картәт лудты вер тәты хәннехә, лўнәтты арәт хәншты па гитара нарәсьюхн тәса юнтты хуят.

Мўң, «Хәнты ясаң» па «Луима сэрипос» газетайңәнән рәпитты ёх, округ вәндтәты иметикет кәсупсийн Леонид Рязанцев нух питум вер

Л.Д. Рязанцев. Н. Рагимова верум хур

Сүмәтвош район Тэк кәрта лўв 1986-мит одн вәлты-холты юхтәс.

Сырыя слесаря рәпитәс, әхәтшәк внеклассной рәпата тәс. Кәртәң пушхәт олюпн хурәт хәншты па карты пида рәпитты вера вәндтәс. Ши тумпийн округ луваттыйн Ёмвошн, Сүмәтвошн, Нуви сәңхум, Нях вошәәнән, Саранпауль, Касум па па кәртәтн ши верәта вәндтәты хәрәт лэщәтәс.

Л.Д. Рязанцев карты лудәл. В. Кондин верум хур

Леонид Рязанцев әнтә тәп Югра мўв хўваттыйн, мўвтел кәсупсәта Бурятия, па хон пеләк Монголия, Индия па па мўвәта ищи яңхиләс. Интам лўв рәпатайдал Россия па па хон пеләк США, Финляндия, Норвегия, Германия, Швеция мўвәтн шиваләты рәхл.

Леонид Дмитриевич щел вух, лалпи, пәтәрух картәт эвәлт тәса па хурамәңа сыр-сыр пәд рәнтәт, дәйт, йис карты посәт па па хурәмәң утәт верл. Ши күтн йис шуши мир арсыр картәт лудты верәт дылнуптәл.

пәта амәтлўв па вўща ясәңәт китлўв! Хўв йис, хўв нәпәт, кәшилы-мәшлы вәда па ищисаты йис шўкшәты верәт дерамтты па елды тәты.

Мосл лупты, хути «Югра мўв арсыр мират сорни немат» немпи кәсупсы «Ассамблея народов России» тахи ёх, Югра мўв культура верәт тәты департаменткәшайт па округ мир творчества хот рәпатнекәт унтасн тывәс. Тәм кәсупсыя арсыр рәпатайт тәйтты ёх эвәлт мет әмәщ па округ

луваттыйн рәпата пелы апрәң хәннехә вохлы. Елдыиса кәсты хуятәт күтн тәп и хәннехә пириды.

«Югра мўв арсыр мират сорни немат» немпи кәсупсы лэщәтты ёх ясәңәт щирн:

» Ёмвош округ кашаң район хуща арсыр мират эвәлт хуятәт вәдләт. Лыв арсыр рәпата тәйләт, арсыр йис верәт яма вәдләт. Мўң па тәм верәң, ушаң-сащәң ёх кәсупсыя ийха әктәщлўв, дәлн лыв вәтаңа ат йисәт, күтэвн

путәртсәт па йис верәт олаңән әйкел тәсәт муй па ши верәт вәндтәсәт. Елды уша павәтлўв, муй-сәр хәннехә нух питл.

Кәсупсы кәт щирн лэщәтлы. Олаң вер – лыпәт хойты тыләщ 20-мит хәтл, вәнты округ кашаң район хуща вәлты мет әмәщ, апрәң, нумсаң, верәң ёх күтн кәсупсы верлы, дәлн сырыя лыв күтәлн хәннехә пириты. Кимит – районәт хуща нух питум ёх ийха әкәтты па лыв күтәлн кәсты вер лэщәтты. Әхәт па мет апрәң хәннехә пириты. Тәм одн пириты вер Ёмвошевн васы мәнты тыләщ 8-мит хәтл, вўш эвәлт 10-мит хәтл, вәнты мәнәс.

«Югра мўв арсыр мират сорни немат» немпи кәсупсы олаңән мет яма карты кел хўват иньщәсты рәхл: **8 (3467) 33-53-94, 33-53-95**, муй па интернетн «Ассамблея народов России» «ВКонтакте» хуща лўнәтты.

Путәр хәншәс:
Ирина Самсонова

Тәм ванән Күтуп Васюган кэртән Каргасокской районән Томской область мўвн ашколайн вэндтыйлды нявремәт пәта Россия мўев писателят Союз тәхийн вэлты моньщәт хәншты хә Владимир Егорович Енов литературной вәйтантупсәт тәса верәс па ямсыева ванлтәс.

Хурамәң хәнты ясаң хәләнтсәт

Мосл лупты, муй щирн 20 ол мәр юхды пелды, айшәк хявоя вәдмал пурайн, Владимир Енов Васюган мўвн Новой Тевриз кэртән тәлаң 10 ол хоттел әхләл пила вәс. Щи хўв тәхийн лўв күтуп ашколайн рәпата тәйс па сыр-сыр мир нявремәт, щит рўщәт, украинцәт, поволжской немщәт, туркәт-месхетинцәт, хәтанят па Васюган мўв хәнтәт ямсыева рўщ ясаңа па литература явәнтәс. Әхәт ашкола етшуптәты нявремәт лўвела кашәң ол экзаменәт мәсәт па арсыр тәхета елды вәндтыйлды ләщәтыйлдсәт. Щи верәт олаңән Владимир Егорович тәмиты путәртәс:

» Ар мир нявремәт пила рәпитты мәнәма щи 1990-мит оләтн кен хән вәс: тыләщ вухн иса ән па мийдясьюв, рўтьщәты тылщәт юкана мўң кашәң лўң мәр хўл велпәсләсўв, тови вўш эвәлт па иса сўс вәнты турн версўв. Вантә, щи оләтн ямкем арат хотәң вой енмәлсўв. Щи тумпийн, мўңева вәлты хот, певәлты хот муй мисхотәт омәссўв. Щәлҗта ямкем вән кәртәпка хәрәт па мўв хәрийн енумты летутәт пила вулкәмәсўв.

Ма щиремн, щи йис оләт ищипа мәнәма ар унтас версәт: тәмхәтл ма вәндтум арсыр мир нявремәт худыева вәна йисәт, дыв пәмәщипа ясаң ма рәпатаём олаңән ищипа лупсәт па тәп иса ям щирн ин мәнәм нәм-

Кимит, хәлмит па нядмит классәтн Күтуп Васюган кэртән ашколайн вәндтыйлды нявремәт па дывел вәндтәты неңәт Владимир Енов верум литературной вәйтантупсы пурайн

ләт, ма па щи пухәт муй эвет вәндтумем унтасн тўңщирәңа муй тәса рўщ ясаңән путремәты па хәншты вәндтыйлдсум. Мосәң, щимәщ вер пәта тәмхәтл хәнты моньщәт хәншты хә елды вәлупсемн йисум.

Мет олаңән Владимир Енов кимит, хәлмит па нядмит классәта яңхты пухәт па эвет пила литературной вәйтантупсы ләщәтәс. Әхәт ветмит, хәтмит, лапәтмит па нивәдмит классәтн вәндтыйлды нявремәт ищиты лўв пиләла вәйтантыйлдсәт. Мет юхи хәшум күтн яртъяңмит, яңмит муй 11-мит класс нявремәт пила лўв вәйтантәс па арсыр хурамәң моньщәт дывела моньщәс. Кашәң вәйтантупсы пурайн Владимир Егорович мет олаңән хәнты ясаңән лўңтарәт лўңтәс, щәлҗта велци рўщ ясаңа дывел тўңщирәңа тулмащтәслә,

ләдн айлат пухәтн-эветн ушәңа ат версийт.

Күтуп Васюган кэртән ашколайн вәндтыйлды нявремәта шеңк ушхуль па әмәщ вәс, хуты путрәт хәншты хә ищи күрумн лўв рәт ясәл эвәлт рўщ ясаңа питл па арсыр верәт олаңән щи айкеләт хурасәңа ләщәтәл.

Пухәт па эвет ямсыева иньщәссәт, муй щирн меңкәт, дон верты имет, мишъехәт, йиңк кулят, вәртәт па моньщ әх хәнты моньщәтн вәлдәт, муй хурасәт дыв тәйләт па хутыса әл хәннехуятәт пила вәйтантләт.

Итәх нявремәт моньщәт хәншты хәев эвәлт немасыя уша версәт, хуты писателя йиты рәхл, муй щит пәта вәлупсы хўватн верты иса мосмитл.

Владимир Енов путәртәс, хуты щит пәта тәмхәтл пухәта па эвета ямсыева па вешкәта елды вәндтыйлды мосл.

Мет юхи хәшум пурайн литературной вәйтантупсәта юхтылум айлат хәннехуятәта моньщәт хәншты хә путәртәс, муй щирн пухәта муй па эвета ашколаелдн вәндтәты вер тумпийн ар щирн тәса рәпитты мосл.

Вантә, яма нәмәсты па рәпитты хәннехә ван муй хўв күтн ищи лўвела мосты нумәсн юхәтлә. Щи нумсәл унтасн лўв айлтыева елды вәлупсы щирәлн ищипа ям рәпата муй лўв сәмәла питты вер еша павәтл.

Тәмиты Васюган мўвн вәлты хәнтәт па арсыр мир айлат пухәт па эвет хурамәң хәнты ясаң хәләнтсәт па уша версәт. Дыв ясәл щирн, тәмәщ литературной вәйтантупсәт елды ищиты тўңщирәңа ләщәтты мосл!

Путәр хәншәс:
Вениамин Енов

Помат кертэм мосман тайлэм

Помат кертэн ийс пура вүш эвэлт рэт ёхдам вэсэт. Щата аңқаңкем, аңщащем вэсңән. Кертэв Вүтвош пүңәлн вэл. Лүң пурайн шив тәп юхан хүват мәнты рәхл. Ма кашаң ол шив яңхлум, кертэм мосман тайлэм.

Интәм щата шимл вэлты хот омәсман вэл, сыры щит вән керт вэс. Поматн ар катра хот вэл, тәп немхуят шив ән юхәтл. Сыры Иван Павлович Рандымов аңщащем мўңева, хилыла, кертэв олаңән путәртәс, щирн ши олаңән хәншты вүтщәсум. Хәншты пурайн «Касум – ёх» киника лўңәтсум, щата ищи ар мосты вер уша павәтсум.

Ревизской моньщәт щирн, XVIII-XIX-мит нәпәтңәнән Касум волостя нивл юрта (ийс пурайн «ай воша» альщәсыйт) хәншман вэс. Кәт ай вош – Ваньщавәт па Полнавәт – Ас хонәңән омәсыйңән, хәт ай вош Касум юхан хонәңән омәсыйт, щит Мазьянской, Кельчилорской (Выргинской), Амнинской, Кунларской (Хуллорской), Помутской па Юильской (Вершинской) юртәт.

Помат вош Касум юхан йм пеләкн омәсл, Хүлдор эвәлт 35 верста юхлы пелы. Щит Касум волость хуши мет вән вош вэс. 1782-мит олн щата 181 хәннәхә вэс, 1816-мит олн – 225 хуят, 1858-мит олн – 326 хуят.

Мет ар хәннәхә щимәщ опрац немәт тайсәт: Тарлинәт, Вандымовәт, Лоземовәт, Аликовәт, Рандымовәт, Вагатовәт, Хоронзеевәт па Етныховәт.

Кертәң мир вой па хүл велпәсләсәт, вүлы

лавәлман вэсәт, воньщумут әкәтсәт, хүл, вой сух, воньщумут па нохәр семәт миймел, пәта тылащ вухн сухуптәсыйт.

Вәлты хотлал, пәсандал, нурумдал, әхәлдал па арсыр пурмәсләл юх эвәлт верәнтсәт, дәмәтсукхәт вүлы сух эвәлт ёнтсәт.

1931-мит олн Касум нәрум мўв кәт тузсовета ортсы: Полноватской па Казымской. Казымской тузсоветн Амня вош вулаңа вэс, щив Касум юханән па Тәрумдорн вәлты вой велпәсләты па вүлы лавәлты ёх лүңсәт. 1930-мит олн щив ар хуят юхәтты питсәт, ши пурайн культбаза па па рәпитты тәхет пүншыйт.

1950-мит олн Полнавәт па Касум сельсовет хуши 16 колхоз вэс. Касум мўвн щимәщ колхозәт вэсәт: Хүлдорн – Сталин немпи, Кещдорн – Калинин немпи, Поматн – Ворошилов немпи, Амня хуши – Молотов немпи, Касум вошн – Сталин немпи, Вүтвошн – «1 мая» немпи, Тәрумдорн вошн – Каганович немпи. 1958-мит олн щитәт ийха пиләтсыйт, Касум вошн «Правда» немпи и вән колхоз версы. 1961-мит олн ши колхоз «Казымский» совхоза альщәсы.

Помат вошн вәлум колхоз олаңән хәншлум. Щата ух хәя Максим Григорьевич Тарлин вэс. Екатерина Семёновна Тасьманова нәмәлдмәс, сыры аңкидал-ащидал

Н. Белкина аңщащел хот Помат кертән

Помат эвәлт вүт кертлал яңхийлсәт, велпәсләсәт. Нявремдал Поматн интернатн вэсәт-холсәт. Щата дыв 4 класс вәнты вәнлтыйлсәт. Аксинья Григорьевна Ерныхова путәртәс, хутыса лүв пәщтайн рәпитәс. Лүв Помат кәрта вүлы әхәлдн пишмайт тәтьляс.

Поматкертәнлапкавэс. Ләтутәт щив лүң пурайн сәран хопн лавәлман тәтьлясыйт. Пәльница рәпитәс, щата ин Касум вошн вәлты итәх ёх сема питсәт. Кертәң мир ләхсәңа, сәмәңа вэсәт, ар рәпитсәт. Кәща хотн этнохотәт верәнтсыйт. Ратива әнтәм вэс. Тәп кертән Андрей Григорьевич па Тимофей Григорьевич Тарлинңән хурамәң тўр сый тайсәңән, яма арисәңән. Кертән айлат ёх рәпата пелы сәмәңәт вэсәт.

Колхозн мир рўтыщәты хәтләт иса ән тайсәт, кашаң хәтл ол мәр рәпитсәт.

Юдн мўң пишмайт тайлүв. Щитәт лўңәтман мўң уша павәтсүв, хута рәт ёхлүв рәпитсәт. 1950-1960-мит олатн Ранды-

мов рәтэв пухлал, Асн велпәслуман рәпитсәт, дыв юхи пишмайт хәншсәт, муй арат хүл кәтәлсәт, муй арат мәсәт, хутыса план тәкнуптәсәт. Хутыса войт велпәсләсәт, хутыса вүлы лавәлман вэсәт.

Хән колхозәт йха пиләтсыйт, Помат эвәлт мир Касум воша па Вүтвоша касәлты питсәт. Итәхәт вәлты хотлал пила касәлсәт. Поматн вәлум вәщә хот интәм Касум вошн омәсл, щата Ямзинәт-Юдинәт вәлдәт. Лапка хот ищи Касум воша тәтьлясы. Щата хүв мәр рыбооп лапка вэс, интәм ши хотн Авдоничевәт вәлдәт.

Интәм Помат кертән шимл хуят вәл. Итәхәт щив тәп вой па хүл велпәсләты, воньщумут әкәтты щира юхтыйлдәт. Ма мосман тайлум Помат кертэм, кашаң ол щив аңкем-ашем, рәт ёхдам пила яңхлум. Кертән шитам, вош хүлы хүват яңхлум па нәмәслум, мосәң, хәнты ши тәл хотәтн па ши хуятәт вәлты питләт.

Путәр хәншәс: **Надежда Белкина, 11 тәл**

Ими-Хиты

Щимăщ моньщ «Хăтл» нѐмпи хăнты па вухаль мирңан театр юнтты ѐх адьсăт. Щи етнхот васы мăнты тылăщ 10-мит хăтлдан вѐс. Щиты артистăт йилуп рѐпитты ол пўншсăт.

Щи етнхот «Ими-Хилы» нѐмпи хăнты моньщ хўват верман вѐс. Муй пăта «Ими-Хиты» адьсы, вантѐ, щит Ас хăнтѐт моньщ хўват. Мўң луплўв, мăтты ки щи хăнтѐт нялум шѐпн путăртлăт, щирн л пуква юкана т хăншман вѐл.

вантты. Тăм йис пура ванты хăнтѐт па вухалѐт лѐнхлала пойкщăлăт, дыв нумăсдал хўват юхăт, юханăт, вѐнтѐт па па утăт – иса дылăнăт.

«Ими-Хиты» – щитмоньщ, тѐп муйкем арат йис вѐр адьман вѐс.

Щи моньщ шѐкащты пух олăнăн, лўв вѐлупсѐл мăр арсыр шѐк вантăс, тѐп ѐхăтшăк уяң хăннехѐя йис. Щи етнхот «Хутыса Ими-Хилы ѐхăлн хăтăтьляс» нѐмпи хăнты моньщ хўват верман вѐс. Щи моньщ вантты юхтум ѐх тăта шивалăсăт, муй щирн ѐл ѐх лѐнхăт пила вѐлдăт.

Щит вантты пăта ар няврем юхтылăс. Мет сыры дыв пакăнтсăт, тѐп елды уша версăт – щит ѐл моньщăн етнхот, щирн елды тѐса вантты пѐтсăт. Щиты пушхиет 50 минута арат тѐса вантман омăссăт. Мосл ястăты, щи етнхот пурайн хăнты мир арăт, сувăт сащман вѐсăт. «Ими-Хиты» моньщăн етнхот верум ѐха, юнтум ѐха вѐн пѐмашипа луплўв.

Юнтты ѐх иса муй версăт, дѐлн ѐмща вантты ат вѐс. Юрнхот имухты вѐнта каремăс, нуви щăшкан сук – лѐнхăта, шеңк ѐмăщ

Путăр хăншăс:
Людмила Гурьева

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№20 (3584), 21.10.2021

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных
и внешних связей Ханты-
Мансийского автономного
округа – Югры

Редакция

Врио директора, главный редактор – **Кондина Г.Р.**
Телефон (3467) 33-36-82

Заместитель главного редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467) 33-24-02

Ответственный секретарь – **Рагимова Н.В.**
Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ООО «Новости Югры-
Производство» г. Сургут,
ул. Маяковского, 14.

Индексы 04393, 54393

Тираж **2166** экз.
Заказ **4480**
Цена свободная

Газета
зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в
сфере связи,
информационных технологий
и массовых коммуникаций по

Тюменской области, ХМАО-
Югре и ЯНАО.

Свидетельство о регистрации
ПИ №ТУ 72-00796
от 23 января 2013 г.

Мнение авторов публикаций
не обязательно отражает
точку зрения редакции.